

Næringskomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 Oslo

10.05.2019

Vår ref.

Deres ref.

Innspill til Meld. St. 22 (2018-2019) Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser

NITO – Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon er landets største organisasjon for ingeniører og teknologer med bachelor, master eller høyere grad. Vi har over 89 000 medlemmer som arbeider i alle sektorer.

Det er positivt at regjeringen i stortingsmeldingen ønsker å utvikle en mer helhetlig anskaffelsespolitikk, som i tillegg til innovasjon også skal bidra til å løse samfunnsutfordringer. NITO etterlyser imidlertid en tydeligere satsing på to områder i meldingen: sirkulær økonomi og digitalisering.

Sirkulære anskaffelser i offentlige innkjøp

Meldingen framhever klima og miljø som en viktig del av det overordnede rammeverket, noe som er positivt. Meldingen omtaler regjeringens kommende strategi for sirkulær økonomi, men kan være enda tydeligere på at offentlige anskaffelser er et svært viktig virkemiddel for å omstille til en slik økonomi. NITO mener det helt klart er et potensial for at Norge og de andre nordiske landene går foran med sirkulære anskaffelser.¹

Offentlig sektor kan gjennomføre sirkulære anskaffelser ved å

- Legge til et «sirkulært kriterium» i anskaffelsesprosessen
- Kjøpe inn nye og innovative produkter, tjenester og materialer som stimulerer til framvekst av sirkulære forretningsmodeller og markeder
- Foreta innovative anskaffelser som går på forretningskonsepter framfor produkter, f.eks. leasing og delte produkter
- Foreta anskaffelser som fremmer industrielle symbioser og sirkulære økosystemer

Sirkulære anskaffelser behøver ikke å gjøre innkjøpsprosessen mer komplisert, men det er noen elementer som må vektlegges:

- Produkter må designes for modularitet slik at de kan tas fra hverandre og gjenbrukes
- Produkter og råvarer må gå i syklus og brukes mer enn én gang
- Man må minimere verditap ved å bruke sidestrømmer og avfall som ressurs

¹ <https://www.norden.org/en/publication/circular-public-procurement-nordic-countries>

- Nye forretningsmodeller må promoveres
- Bruk av skadelige kjemikaler og stoffer som kan hindre gjenbruk og resirkulering må elimineres

Sirkulære anskaffelser må være komplimenterende og ikke overordnet andre bærekraftige målsettinger ved anskaffelser, som f.eks. grønne anskaffelser som skal bidra til å redusere klimagassutslipp.

Noen sektorer har stort potensial for sirkulære anskaffelser – NITO har sett dette i spesielt bygg- og anleggssektoren.² Elementer av sirkulære anskaffelser er allerede en del av grønne og innovative anskaffelser her i Norge, men bør tydeliggjøres enda mer. Dette for å bidra til kompetanseheving, og å utvikle og styrke innsatsen for å omstille til en sirkulær økonomi³.

Bruk av markedet i digitalisering av offentlig sektor

Digitalisering i offentlig sektor innebærer i utstrakt grad at man benytter seg av private leverandører av produkter eller tjenester. NITO vil understreke at for å lykkes med digitaliseringsprosjektene er det avgjørende at den enkelte virksomhet benytter IT-leverandørene på rett måte. For det første må den enkelte offentlig virksomhet ha tydelige og realistiske mål for digitalisering. Vi har opplevd flere overambisjose og dårlig planlagte anskaffelser.

Rett bruk av markedet forutsetter en tyngre satsing på IKT-fagmiljøer i offentlig sektor. Offentlige virksomheter må ha tilstrekkelig intern kompetanse til å gjøre gode IKT-innkjøp. NITO erfarer at vurderingene av hva som kan kjøpes inn som hylleware er for optimistisk. Man setter i gang forhastede prosjekter og stoler for mye på at leverandørene skal løse problemet. Også løsninger som outsources i sin helhet krever god IKT-kompetanse. Uten dette risikerer man å bli låst til den opprinnelige leverandøren. Vellykkede store offentlige IT-prosjekter bruker ofte markedet ved å kjøpe konsulenttjenester i form av hoder, ikke ved å kjøpe komplette løsninger.

Da må offentlige virksomheter gjøres mer attraktive for teknologer. Bare 16,6 % av våre studentmedlemmer ønsker å jobbe i stat, kommune eller fylkeskommune. IKT-fagmiljøene må være store nok til å bli fristende arbeidsplasser med tilstrekkelig kompetanse. Ansatte må få mer opplæring og IKT-avdelinger og alle etater i en virksomhet må samarbeide mer.

Rett omfang på kontraktene

Offentlige kontrakter må utformes i tid og omfang så de treffer størrelsen på de beste leverandørene. Det må unngås at kontrakter aggregeres opp til en størrelse som utelukker andre leverandører enn internasjonale giganter. Det er ingen automatikk i at slike strekker seg lengst for å oppnå god integrasjon, smidige løsninger, lav pris eller god kvalitet.

² NITO har deltatt i en innovasjonsprosess kalt Byggflokken for å gjøre bygg- og anleggsbransjen mer sirkulær: <https://reformater.no/>

³ Dette innspillet til komiteen er basert på innspill gitt fra NITO og Circular Norway til Næringsdepartementets arbeid med Meld. St. 22.

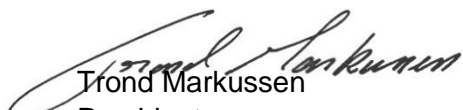
IKT-sikkerhets ved innkjøp

Det må stilles krav til IKT-sikkerhet i innkjøp. Hvis ikke offentlige virksomheter som kunden vektlegger det, vil heller ikke leverandøren gjøre det fordi sikkerhetsordninger kan bli dyre og dermed en konkurranseulempe. NITO imøteser derfor at regjeringen konkretiserer krav til IKT-sikkerhet ved innkjøp.

IKT-sikkerhetsutvalgets rapport (NOU 2018: 14) viser til at juridisk dokumentasjon kan gi en etterlevelsesillusjon. Altså at overholdelse av lov og forskrift bare er i form og ikke innhold. God IKT-sikkerhet krever samtidig tydelig på økt IKT-sikkerhetskompetanse både blant myndigheter og blant private virksomheter. Det tilligger virksomheter som håndterer samfunnskritiske funksjoner et stort ansvar for å utvikle solid sikkerhetskultur og kompetansemiljøer på IKT-sikkerhet, slik at de evner å følge god anskaffelsespraksis og relevant sikkerhetslovgivning i praksis og ikke bare i form.

Et prinsipp må være at private virksomheter med ansvar for samfunnskritiske funksjoner har tilstrekkelig kompetanse til å styre digitaliseringen og integrere de digitale løsningene i de interne virksomhetsprosessene. Sikkerhet og kvalitet må ikke gå på bekostning av lav innkjøpspris. NITO vil påpeke at aktivt bruk av tilsyn er nødvendig for å sikre reell etterlevelse av IKT-sikkerhetskrav.

Med vennlig hilsen

Trond Markussen
President

Steinar Sørli
Generalsekretær